

3 Ulkomaalaisten rikollisuus Hannu Niemi

Suomessa asuvien tai muuten oleskelevien ulkomaalaisten määrä on 1990-luvulla kasvanut vuosittain verraten jyrkästi. Ulkomaalaisten määrän kasvu on viime vuosina kuitenkin hidastunut. Vuonna 2005 Suomessa asui noin 114 000 ulkomaalaista. Määrä on lisääntynyt edellisestä vuodesta viisi prosenttia, ja vuoteen 1990 verrattuna se on jo yli nelinkertainen. Ulkomaalaisten osuus Suomessa asuvasta väestöstä oli 2,2 prosenttia vuonna 2005. Ulkomaalais- taustaisia henkilöitä Suomessa asuu noin 150 000. Näistä siis osa on Suomen kansalaisia. Viime vuosina eniten ulkomaalaisia on tullut Suomeen Venäjältä ja Viirosta. Maamme syrjäinen sijainti on kuitenkin edelleen ohjannut pääasi- allisen muuttoliikkeen muihin maihin.

Kansalaisuuden käsitteen käyttö ulkomaalaisten rikollisuuden kuvaajana on epäselvä ja monitulkintainen. Kuvattaessa Suomessa tehtyjä rikoksia on muis- tettava, että ulkomaan kansalainen voi asua Suomessa pysyvästi tai väliaikai- sesti taikka oleskella täällä muuten tilapäisesti esimerkiksi turistina. Oman ryhmänsä muodostavat turvapaikan hakijat, joiden oleskelun pysyvyys ja kesto voi olla hyvin epämääräinen. Ulkomaan kansalainen voi olla myös alunperin suomalainen, joka on muuttanut toiseen maahan ja saanut vieraan maan kan- salaisuuden. Ulkomaalaiseen voitaisiin tällöin hyvällä syyllä rinnastaa suoma- lainen, joka on pysyvästi asettunut asumaan ulkomaille. Lisäksi osa Suomen kansalaisista on syntyperältään ulkomaalaisia.

Ulkomaalaisten suorittamia rikoksia on alettu säännöllisesti tilastoida vasta 1990-luvun puolivälistä lähtien. Seuraavassa esitetyt luvut pohjautuvat osittain poliisin rekistereihin ja osittain tuomioistuin- ja seuraamustilastoihin.

3.1 Ulkomaalaisten tekemien rikosten määrä ja luonne

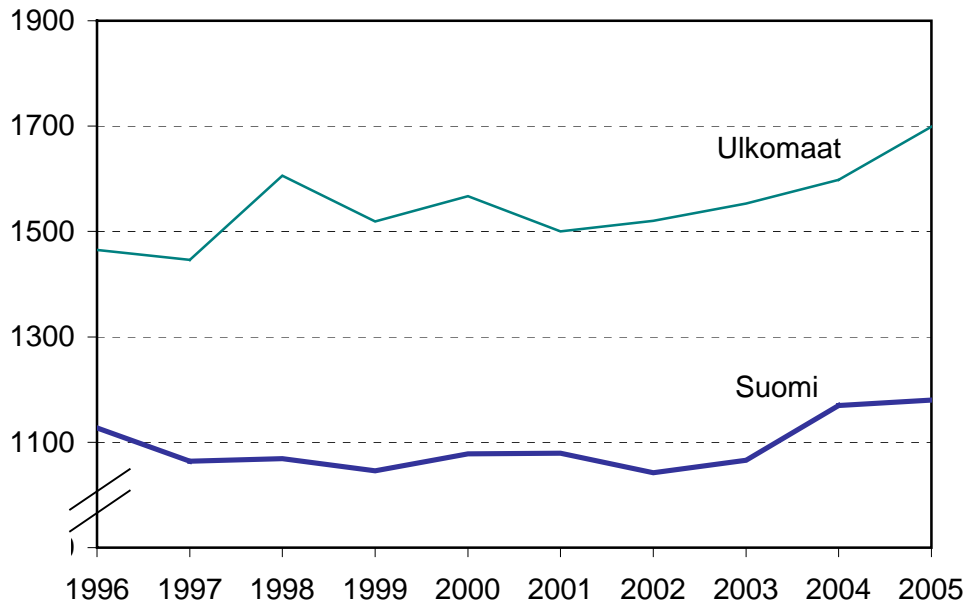
Seuraavassa asetelmassa on esitetty Suomessa asuvien rikoksesta epäiltyjen ulkomaan kansalaisten määrä ja osuus (%) poliisin tietoon tulleista selvite- tyistä rikoksista ja Suomessa asuvien ulkomaalaisten määrä ja osuus (%) koko väestöstä vuosina 2000–2005.

	2000	2001	2002
Rikoksesta epäiltyjen Suomessa asuvien ulkomaan kansalaisten määrä	14 273	14 783	15 758
<i>Osuus selvitetystä rikoksista %</i>	2,5%	2,5%	2,8%
Suomessa asuvat ulkomaan kansalaiset	91 074	98 577	103 682
<i>Osuus koko väestöstä %</i>	1,8%	1,9%	2,0%
	2003	2004	2005
Rikoksesta epäiltyjen Suomessa asuvien ulkomaan kansalaisten määrä	16 621	17 314	19 346
<i>Osuus selvitetystä rikoksista %</i>	2,8%	2,7%	3,0%
Suomessa asuvat ulkomaan kansalaiset	107 003	108 346	113 852
<i>Osuus koko väestöstä %</i>	2,0%	2,1%	2,2%

Poliisin tietoon tulleissa rikoksissa syylliseksi epäillyistä oli vuonna 2004 ulkomaalaisia kaikkiaan 32 216 henkilöä (5,1 % kaikista epäillyistä) ja 35 429 henkilöä (5,5 % kaikista epäillyistä) vuonna 2005.¹ Näistä epäillyistä vähän yli puolet (19 346 henkilöä eli 55 % epäillyistä; 54 % vuonna 2004) oli sellaisia, joilla oli kotipaikka Suomessa ja loput turisteja tai muita Suomessa vierailleita ulkomaalaisia. Suomalaisista muita kuin syntyperäisiä Suomen kansalaisia oli rikoksista epäiltyinä 17 062 henkilöä (2,7 % kaikista epäillyistä) vuonna 2005 (18 417 henkilöä eli 2,9 % epäillyistä vuonna 2004). Kansalaisuudeltaan tuntemattomia vuosina 2002–2005 oli 0,2 prosenttia kaikista epäillyistä (1 408 henkilöä vuonna 2005).

Suomessa asuvat ulkomaalaiset ovat olleet vuosittain epäiltyinä rikoksista heidän väestöosuuteensa nähden noin 1,3–1,5 kertaa useammin kuin suomalaiset. Syntyperäisten Suomen kansalaisten väestömäärään suhteutettu rikollisuus on lisääntynyt 5 prosenttia vuonna 2005 verrattuna vuoteen 1996. Samalla aikavälillä ulkomaalaisten vastaava rikollisuus on lisääntynyt 16 prosenttia. Täsmällisempi kuva ulkomaalaisten todellisesta rikosaktiviteetistä verrattuna suomalaisiin saataisiin vasta, kun epäiltyjä ja väestöryhmiä tarkasteltaisiin ikäryhmittäin ja asuinpaikan mukaan. Kaikista rikoksista suhteellisesti suurin osa on nimittäin nuorten ja nuorten aikuisten suurissa asutuskeskuksissa suorittama rikollisuutta.

¹ Poliisin tietoon tulleisiin rikoksiin syylliseksi epäiltyjen tilastointi epäillyn kansalaisuuden mukaan aloitettiin vuonna 1996. Vertailutietoa aikaisemmilta vuosilta on saatavissa lähinnä ulkomaalaisvaltuutetun toimistossa vuonna 1994 tehdystä ulkomaalaisten rikollisuutta koskeneesta selvityksestä (Nieminen 1994), jonka tuloksia on selostettu myös aiemmissa Rikollisuustilanne-katsauksissa (ks. Rikollisuustilanne 1995–1996).

Kuvio 93 Rikoksista epäiltyjen suomalaisten ja Suomessa asuvien ulkomaalaisten määrä väestön 10 000 asukasta kohti kansalaisuuden mukaan vuosina 1996–2005

Taulukko 34 Poliisin tietoon tulleisiin rikoksiin syylliseksi epäillyt ulkomaalaiset kansalaisuuden mukaan vuonna 2005¹

Kansalaisuus	Epäiltyjen lukumäärä	Epäiltyjä, joiden kotipaikka Suomessa	Kansalaisia Suomessa	Epäiltyjä 1000 henkeä kohti
Venäjä	8 188	3 902	24 621	158
Viro	6 449	2 103	15 459	136
Ruotsi	2 684	1 385	8 196	169
Somalia	1 583	1 511	4 704	321
Irak	1 296	1 198	3 267	367
Turkki	1 166	1 042	2 621	398
Iran	1 019	958	2 562	374
Vietnam	637	621	1 657	375
Liettua	620	45	398	113
Muut	11 787	6 581	50 367	131
Yhteensä	35 429	19 346	113 852	170

Laskettu Tilastokeskuksen luvuista.

¹ Kansalaisuudeltaan tuntemattomia ei ole huomioitu rikoksesta epäiltyjä koskevissa luvuissa.

Suurimman rikoksista epäiltyjen ulkomaalaisryhmän muodostivat venäläiset (23 %), sitten virolaiset (18 %) ja ruotsalaiset (8 %). Nämä kolme naapurikansallisuutta muodostavat noin puolet kaikista ulkomaalaisepäillyistä. Näistä rikoksesta epäiltyjen virolaisten määrä on Viron EU:hun liittymisen jälkeen kasvanut selvästi. Niistä ulkomaalaisista, joilla on kotipaikka Suomessa,

väestömäärään suhteutettu syylliseksi epäiltyjen osuus on edellä mainittujen kansallisuusryhmien vastaavaa osuutta selvästi suurempi esimerkiksi turkkilaisilla (40 %), irakilaisilla (37 %), iranilaisilla (37 %) ja vietnamilaisilla (37 %). Venäläisten kohdalla tämä osuus on 16 % ja virolaisten 14 %, mikä on hieman suurempi kuin suomalaisilla (12 %). On huomattava, että useiden rikosten ka-sautuminen pienehkölle rikosaktiiville joukolle nostaa tällaisia suhdelukuja, koska sama henkilö voi esiintyä useampaan kertaan tilastossa rikoksista epäiltyinä. Tämä seikka on syytä pitää mielessä vertailtaessa eri ulkomaalaisryhmien rikoksiin syyllistymistä Suomessa. Samalla on kuitenkin myös todettava, että eri kansalaisuusryhmien rikosten määrää osoittava suhdeluku ja eri kansallisuuksien keskinäinen järjestys näyttävät pysyvän vuodesta toiseen melko samanlaisina.

Ulkomaalaiset, kuten suomalaisetkin, ovat useimmin epäiltynä liikenne-rikoksesta (45 % vuonna 2005 ja 46 % vuonna 2004). Rikostyypeistä Suomessa asuvat ulkomaalaiset olivat suhteellisesti useimmin epäiltyinä ryöstöistä (27 %) ja raiskauksista (21 %) vuonna 2005. Ulkomaalaisten tekemiin ryöstöihin epäillyistä lähes 40 % oli somaleja. Lähes kaikki somalialaisten suorittamat ryöstöt tapahtuivat Helsingissä, missä somalialaisnuorten ryhmä syyllistyi poikkeuksellisen moniin ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksiin. Virolaiset olivat puolestaan ulkomaalaisista muita useammin (27 % ulkomaalaisepäillyistä) epäiltynä raiskauksista.

Taulukko 35 Eräistä yleisimmistä rikoslajeista epäiltyjen ulkomaalaisten määrä ja osuus tästä rikoslajista epäillyistä vuosina 2004 ja 2005

	Lukumäärä		Osuus tästä rikoslajista epäillyistä:	
	2004	2005	2004	2005
Liikennerikos	14 814	16 107	4,0 %	4,2 %
Varkaus	4 796	6 353	7,1 %	9,8 %
Pahoinpitelyt	1 925	2 206	6,7 %	7,7 %
Liikennejuopumus	1 497	1 844	5,0 %	6,4 %
Petokset	851	730	7,3 %	5,9 %
Huumausainerikos	582	662	3,8 %	4,3 %
Alkoholirikos	98	77	2,5 %	1,9 %
Luvaton käyttö	70	79	3,6 %	5,3 %
Ryöstö	153	324	10,5 %	20,8 %
Muut seksuaalirikokset	123	93	12,4 %	7,9 %
Raiskaus	70	109	16,1 %	27,0 %
Henkirikokset	5	6	3,3 %	4,7 %
Kaikki rikokset	32 216	35 429	5,1 %	5,5 %

Laskettu Tilastokeskuksen luvuista.

Ulkomaalaisten väkivaltarikoksista tehdyn selvityksen (sisäasiainministeriön poliisiosasto 2000) mukaan Suomessa vuonna 1999 tapahtuneista pahoinpitelyistä kolme prosenttia (820 tapausta; 4,5 % vuonna 1998) oli sellaisia, joissa epäiltyinä oli ulkomaalainen tai maahanmuuttajataustainen henkilö.² Henkiriikoksissa tai niiden yrityksissä ulkomaalaisten epäiltyjen osuus oli 6 % (18 tapausta), raiskauksissa niin ikään 6 % (33 tapausta) ja ryöstöissä 4 % (95 tapausta; 3 % vuonna 1998). Ulkomaalaisten tekemien väkivaltarikosten määrä ja laatu eivät ole ryöstöjen lisääntymistä lukuun ottamatta muuttuneet vuotta aiemmin tehtyyn samanlaiseen selvitykseen (sisäasiainministeriön poliisiosasto 1999) verrattuna. Tyypillinen väkivaltarikostapahtuma oli ravintolassa tai ravintolaillan jälkeen tapahtunut pahoinpitely, joissa sekä tekijä että uhri olivat usein alkoholin vaikutuksen alaisina. Noin joka viides (21 %, 319 tapausta) väkivaltatapaus luokiteltiin ns. lähisuhdeväkivallaksi (ydinperheen lisäksi esim. entisten puolisoiden aiheuttama väkivalta) vuonna 1999.

3.2 Rikosten seuraamukset

Rangaistukseen tuomitut ulkomaalaiset

Vuonna 2004 (vuotta 2005 koskevat luvut eivät ole vielä käytettävissä) tuomittiin alioikeudessa rangaistukseen 19 164 (20 490 vuonna 2003) ulkomaalaista (6,3 % Suomessa tuomituista). Tuomittujen ulkomaalaisten määrä kääntyi kasvuun vuonna 1996 vähennyttyään sitä ennen muutamana vuotena selvästi. Vuonna 2004 ulkomaalaisia tuomittiin rangaistukseen yli kaksinkertainen määrä vuosiin 1995–1996 verrattuna. Tämä kasvu selittyy kuitenkin suurelta osin tilastoinnin tarkentumisella. Suomessa asuvien kansalaisuus tarkistetaan vuodesta 1997 lähtien rikostilastoinnissa väestötilastojärjestelmistä. Muiden henkilöiden kansalaisuustieto perustuu edelleen perusaineistossa oleviin merkintöihin. Vuonna 2004 rikoksesta tuomittujen ulkomaalaisten määrä väheni (6 %) edellisestä vuodesta.

² Esitetyt osuudet poikkeavat Tilastokeskuksen vastaavista osuuksista. Tämä johtuu toisistaan poikkeavista rikosten laskentamekanismeista. Tutkimuksessa tapahtumayksiköksi on valikoitunut vain rikosilmoituksen törkein rikos, kun taas viralliseen poliisitilastoon voi kirjautua rikostapahtuman kaikki muutkin rikokset. Tutkimuksen osuudet on kuitenkin laskettu Tilastokeskuksen luvuista. Tämän vuoksi ne ovat vain suuntaa antavia.

Rangaistukseen tuomitut ulkomaalaiset vuosina 1995–2004.

	1995	1996	1997 ¹	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Tuomittuja	7 853	8 941	15 916	18 787	16 759	17 494	20 660	19 861	20 490	19 164
Muutos %	-15%	+14%	+78%	+18%	-11%	+4%	+18%	-4%	+3%	-6%

Laskettu Tilastokeskuksen luvuista.

¹ Tilastointitapa muutettu vuonna 1997.

Varsinaisessa oikeudenkäynnissä sakkoon tai vankeuteen tuomittiin 3 723 vieraan maan kansalaista vuonna 2004. Määrä on 3 % enemmän kuin vuonna 2003 ja yli kolminkertainen vuoteen 1995 verrattuna. Ulkomaalaisista tuomituista lähes joka viidennelle (19 %) määrättiin rangaistus varsinaisessa oikeudenkäynnissä vuonna 2004.

Varsinaisessa oikeudenkäynnissä sakkoon tai vankeuteen tuomitut ulkomaalaiset vuosina 1995–2004.

1995	1996	1997 ¹	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
1 118	1 194	2 197	2 421	2 738	2 940	3 339	3 511	3 630	3 723

¹ Tilastointitapa muutettu vuonna 1997.

Vankeustuomion sai 1 489 henkilöä (1 500 vuonna 2003), mikä on 5,2 prosenttia kaikista vankeuteen tuomituista vuonna 2004. Näistä ehdottomia vankeustuomioita oli 385 (3,2 % ehdottomista vankeustuomioista). Rangaistusmääräyksiin sakkoon tuomittuja oli 81 prosenttia vuonna 2004 (80 % vuonna 2003) kaikista ulkomaalaisten saamista rangaistuksista. Rangaistusmääräyksistä arviolta kaksi kolmasosaa koski liikenne rikoksia.

Vuonna 2004 tuomituista ulkomaalaisista 51 prosenttia (46 % vuonna 2003) asui Suomessa. Suomessa asuvien rikoksesta tuomittujen ulkomaalaisten määrä (9 842 tuomittua; 9 341 tuomittua vuonna 2003) oli 3,3 % kaikista tuomituista vuonna 2004.

Kaikista tuomituista ulkomaalaisista vuonna 2004 runsas kolmannes (35 %; 40 % vuonna 2003) oli venäläisiä (6 748 tuomittua, 8 175 vuonna 2003), 12 prosenttia virolaisia (2 224 tuomittua, 2 244 vuonna 2003) ja 8 prosenttia ruotsalaisia (1 519 tuomittua, 1 494 vuonna 2003). Ehdottomaan vankeuteen tuomitaan eniten venäläisiä (27 % vuonna 2004) ja toiseksi eniten virolaisia (15 % vuonna 2004). Vankiloissa virolaisia on kuitenkin venäläisiä enemmän, mikä kertoo siitä, että virolaisia tuomitaan keskimäärin vakavammista rikoksista kuin venäläisiä.

Ulkomaalaiset vangit

Vankilassa ulkomaalaisia oli ns. vankilakausilla mitattuna yhteensä 731 ja keskimäärin päivässä 282 (7 % koko vankiluvusta) vuonna 2005. Ulkomaalaisten vankien päivittäinen luku on viisitoistakertaistunut 1990-luvun alusta (päivittäinen keskivankiluku 20 vuonna 1990). Vuonna 2005 ulkomaalaisten vankiluku lisääntyi vankilakausilla mitattuna hieman edellisestä vuodesta. Ulkomaalaisvankien määrissä ei ole tapahtunut suuria muutoksia vuosina 2002–2005. Ulkomaalaisten vankilakaudet ja päivittäinen keskivankiluku on Rikosseuraamusvirastosta saadun tiedon mukaan kehittynyt vuosina 1996–2005 seuraavasti:

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
VK*	325	380	454	457	577	763	786	793	713	731
Muutos	+2%	+17%	+19%	+1%	+26%	+32%	+3%	+1%	-10%	+3%
KVL*	94	116	130	138	173	248	293	291	284	282
Muutos	+29%	+23%	+12%	+6%	+25%	+43%	+18%	-1%	-2%	-0,1%

*VK=vankilakaudet; KVL=keskivankiluku.

Näistä vangeista oli 71 prosenttia (66 % vuonna 2004) mitattuna vankilakausien määrällä ja 61 prosenttia (64 % vuonna 2004) mitattuna päivittäisellä keskivankiluvulla kärsimässä tuomioistuimen langettamaa vankeusrangaistusta vuonna 2005. Vuotuisesta vankimäärästä (vankilakausista) kolmannes (39 %; 35 % vuonna 2004) ja päivittäisestä keskivankiluvusta runsas kolmannes (39 %; 36 % vuonna 2004) oli tutkintavankeja vuonna 2005.

Kaikista vuonna 2005 vankilassa olleista ulkomaalaisista 27 prosenttia (rangaistusvangeista 33 %) oli Viron ja 21 prosenttia (rangaistusvangeista 15 %) Venäjän kansalaisia (vankilakausilla mitattuna). Somaleja kaikista vangeista oli 8 prosenttia, ruotsalaisia 5 prosenttia ja Liettuan kansalaisia 4 prosenttia. Runsaalla puolella ulkomaalaisvangeista pääririkoksena on huumausainerikos.

3.3 Kansainvälistyminen ja rikollisuus

Hannu Niemi ja Martti Lehti

Kansainvälistyminen näkyy rikollisuudessamme, paitsi maahanmuuttajien rikollisuutena, myös lisääntyneenä ulkomaisten rikollisten toimintana Suomessa ja suomalaisten rikollisten toimintana maamme rajojen ulkopuolella, niin järjestäytyneiden ryhmien kuin yksittäisten toimijoidenkin. Se näkyy myös siinä, että suomalaiset rikolliset enenevässä määrin operoivat Suomessa maamme rajojen ulkopuolelta käsin, kuten esimerkiksi paritusrikollisuudessa on tapahtunut. Rikollisuuden kansainvälistymisellä on kuitenkin myös epäsuoria (ja usein vaikeasti tunnistettavia) vaikutuksia sekä maamme rikollisuuteen että yhteiskuntaan ylipäätään. Kansainvälisten huumemarkkinoiden muutokset Aasiassa ja Etelä-Amerikassa vaikuttavat huumausaineiden kansainvälisen saatavuuden ja hinnanmuodostuksen kautta kotimaiseen huumerikollisuuteen ja vaikuttavat tšekäläiseen huumeekulttuuriin. Samoin lisääntynyt kansainvälinen terrorismi on viime vuosina merkittävästi vaikuttanut lainsäädäntöömme ja yhteiskuntaamme, vaikka suoraa terrorismin uhkaa maahamme ei ole kohdistunutkaan terroriteoista puhumattakaan. Kansainvälinen rikollisuus vaikuttaa kotimaiseen rikollisuuteen myös esikuvien, toimintamallien ja uusien rikollisten innovaatioiden kautta, jotka leviävät nykyisen tiedonvälityksen avulla nopeasti maasta toiseen ilman suoria kontaktejakin.

Kaiken kaikkiaan kansainvälisen rikollisuuden vaikutukset rikollisuuteemme ovat moninaisemmat ja laajemmat kuin pelkät tilastotiedot ulkomaalaisten maassamme toimeenpanemien rikosten määrästä osoittavat. Vaikutusten tunnistaminen on kuitenkin usein hankalaa. Toisaalta tällä hetkellä käytettävissä olevien julkaistujen tilastollisten tietolähteiden pohjalta kuvan muodostaminen edes suorasta maahamme suuntautuvasta rajat ylittävästä rikollisuudesta on mahdotonta. Käytännössä lähteistä on saatavissa vain epäiltyjen kansalaisuutta koskevia tietoja. Tietoja epäiltyjen asuinmaasta ei sen sijaan julkaistuista lähteistä löydy, ei myöskään tietoja siitä, kuinka järjestelmällisestä ja järjestäytyneestä toiminnasta on ollut kyse. Parhaiten jatkuvasti päivittyviä tietoja on saatavissa rikollisuuden osa-alueista, joista keskusrikospoliisi julkaisee vuosittain erityiskatsauksia eli huumausaine- ja rahanpesurikollisuudesta. Myös paritusrikollisuudesta on viime vuosina julkaistu muutama kattavampi tutkimus (ks. esim. Leskinen 2003; Aromaa & Lehti 2002), mutta esimerkiksi maahamme suuntautuvasta ihmissalakuljetus- ja ihmiskaupparikollisuudesta tietämys on edelleenkin vähäistä. Perusteellinen selvitys suomalaisen järjestäyty-

neen rikollisuuden ulkomaisiin yhteyksiin sisältyy Mika Junnilan väitöskirjaan (Junnila 2006).

Maahanmuuttajat

Suuri osa Suomeen 1990-luvulla muuttaneista ulkomaalaisista on lähtenyt kotimaastaan pakoon sota, poliittista ja etnistä vainoa tai hakemaan parempaa elintasoja. Heidän sosiaalinen asemansa on huonompi kuin suomalaisten. Kie-litaidottomuus ja koulutuksen puute voivat aiheuttaa sopeutumattomuutta suomalaiseseen yhteiskuntaan varsinkin työttömyyden aikana, jolloin menestymismahdollisuudet ovat entistäkin kapeammat. Näkyvässä olevan tavarapal-jouden määrä voi osaltaan houkuttaa tällaisia ryhmiä rikoksiin. Sosiaaliset sidokset ja kontrolli ovat väljentyneet uusissa oloissa. Myös paikallisten tapo-jen ja sääntöjen tuntemus on heikkoa. Sitoutuminen paikallisväestön tapoihin ei yleensä tapahdu käden käänteessä, mutta toisaalta kotimaassa noudatettuja epävirallisia normeja ei tunneta enää sitoviksi.

Kulttuuriset erot ovat näkyneet muun muassa siinä, että jotkut ulkomaalais-ryhmät eivät kunnioita naisten seksuaalista itsemääräämisoikeutta siten kuin suomalaisessa yhteiskunnassa on tapana. Ulkomaalaiset syyllistyvätkin suh-teellisesti kaikkein useimmin raiskausrikoksiin ja muihin seksuaalirikoksiin. Entisen Neuvostoliiton alueelta tulleet alkavat olla ryhmänä jo niin suuri, että rikollisen alakulttuurin muodostuminen suuremmille paikkakunnille on ollut mahdollista. Tällaisella joukolla alkaa olla riittävästi paikallistuntemusta ja tietoja maamme erityisolosuhteista, jolloin uudet tulokkaat voivat nopeasti käyttää opittuja tilanteita hyväkseen myös rikoksiin syyllistymällä. Esimerkiksi Helsingin ydinkeskustan rikollisuudesta suuri osa on poliisin mukaan etnisten nuorisojengien aikaansaamaa. Ongelmallisin joukko koostuu toisen polven paluumuuttajista ja muista ulkomaalaisnuorista, jotka ovat olleet myös sosiaaliviranomaisten toimenpiteiden ulottumattomissa (Streng 1998). Esimerkiksi inkeriläisnuorista osa on ajautunut kovien huumeiden käyttöön ja sotkeutunut käytön rahoittamiseksi liittyvään oheisrikollisuuteen sekä muodostunut näin sosiaalisesti marginalisoituneeksi moniongelmaiseksi erityisryhmäksi.

Ulkomailta Suomeen suuntautuva rikollisuus

Liikkuminen maamme lähialueilta Suomeen ja takaisin on nykyisin helppoa ja nopeaa. Tämä luo mahdollisuuksia myös rikollisuuden kansainvälistymiselle ja organisoidun rikollisuuden toiminnalle. Tällöin voi olla välttämätöntä, että ulkomaalaisilla on toimivat yhteydet suomalaisiin rikoskumppaneihin. Tällaista yhteistoimintaa esiintyy tiettävästi esimerkiksi suomalaisten ja virolaisten huumausainerikollisten keskuudessa (Bäckman 1998). Perinteisimmillä rikollisuuden osa-alueilla ulkomaalaiset voivat sen sijaan alkaa ryhmän kasvaessa myös toimia yksinään ja kilpailla suomalaisten rikollisten ”markkinoista” (ks. Aromaa 1992).

Ulkomaalaisten rikollisuus on aiheuttanut ja aiheuttaa myös laadullisia muutoksia rikollisuuteemme. Huumausainerikollisuus, taskuvarkaudet, suojeleluran vaatiminen ja rahanvaihtoon liittyvä rikollisuus olivat 1990-luvun alkuun asti joko kokonaan tai osittain tuntemattomia rikollisuuden osa-alueita Suomessa. Myös alkoholin myynti ja parittaminen ovat saaneet tuontitavarana uusia muotoja. Suomessa sinänsä laillisen prostituution ympärillä on ilmennyt parittamisen ohella myös muuta rikollisuutta. Nimenomaan venäläisten laitton toiminnan mittavuudesta ja nopeasta laajentumisesta Suomessa ei ole saatavissa kovin varmaa näyttöä, vaikka yksittäistapauksia onkin tullut ilmi (Bäckman 1998).

Myös uusia rikosentekotapoja on levinnyt Suomeen ulkomailta ja ulkomaalaisten kautta. Tästä voi mainita yritykset pankkien automaattikorttien kopiaamiseen rahannostopisteisiin asennetun teknisen laitteen avulla ja tunnusluvun selville saamiseen videokuvauksen avulla. Ruotsissa tällaisia laitteita on asennettu myös liikemurtojen yhteydessä kauppojen maksupäätelaitteisiin. Suomessa on toistaiseksi välttytty toistuvilta ja suunnitelmallisilta rahankuljetusryöstöiltä, joita Ruotsissa on sattunut jo useita. Ulkomaalaisten suorittamat näkyvät ryöstöt ovat Suomessa kohdistuneet lähinnä Helsingin keskustassa sijaitseviin kultasepäntuotantoliikkeisiin.

Kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus

Järjestäytyneestä kansainvälisestä rikollisuudesta saadaan tietoja vain paljastuneiden yksittäistapausten kautta. Tarkkoja arvioita Suomessa tapahtuvan järjestäytyneen rikollisuuden määrästä ei siten voida tehdä. Suomen kaltainen, verrattain syrjäinen ja harvaan asuttu maa ei sinänsä tarjoa kovin runsaasti

kiinnostavia kohteita kansainvälisille rikollisliigoille, kuitenkin muun muassa maahamme suuntautuvassa huumausaineiden salakuljetuksessa ja parituksessa kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden (nimenomaan venäläisen ja virolaisen) merkitys on kasvanut viime vuosina huomattavasti. Uusina toimialoina rikollisryhmittymillä on myös esimerkiksi rakennusurakointi ja työvoiman välitys. Järjestäytyntä kansainvälistä toimintaa on esiintynyt samoin autojen ja autonosien suunnitelmallisessa varastamisessa ja salakuljettamisessa naapurimaihin, rahanpesurikoksissa sekä ihmissalakuljetuksessa (niin Suomeen kuin Suomen kautta muualle Schengen-alueellekin).

Käsitykset kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden toiminnan laajuudesta Suomessa menevät osittain ristiin. Osa tutkijoista arvioi, että esimerkiksi huumausainekauppa ja paritustoiminta ovat maassamme nykyisin täysin virolaisten ja venäläiset ryhmittymien kontrollissa, toisten tutkijoiden arvion mukaan suomalaisten rikollisryhmien asema toiminnassa on laajempaa ja yhteistyösuhteet rajojen yli lähinnä liikesuhdeluonteisia (Leskinen 2003; Junnila 2006). Nykytiedon tasolla näyttää perustellulta todeta, että kansainvälisten rikollisryhmien toiminta maassamme on 1990-luvun alun jälkeen lisääntynyt.

Suomalaisten rikollisuus ulkomailla

Rikollisuus ei suuntaudu ainoastaan ulkomailta Suomeen, vaan myös Suomesta ulkomaille. Suomalainen rikollisuus on aina omannut laajat kansainväliset yhteistyöverkostot. Toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä yhteyksiä oli pitkään pääasiassa länteen, erityisesti Pohjoismaihin, Keski-Eurooppaan (Hollanti, Saksa) ja Välimeren maihin (Espanja). Viimeisten kahden vuosikymmenen aikana tapahtunut rajojen avautuminen Viroon ja Venäjälle on mahdollistanut, paitsi venäläisten ja virolaisten rikollisryhmien etabloitumisen Suomeen, myös suomalaisille rikollisryhmille toiminnan laajentamisen itään ja etelään. Osin on tapahtunut suomalaisen ja lähialueiden järjestäytyneen rikollisuuden yhteensulautumista. Yleismaailmallinen globalisaatioilmiö on sekin lisännyt rikollisuutemme kansainvälistymistä, samoin Euroopan unionin jäsenyys.

Mika Junnisen (2006) suomalaista järjestäytyntä rikollisuutta koskevan tutkimuksen mukaan suomalaisen rikollisuuden tärkeimmät kansainväliset yhteydet ovat tällä hetkellä Viroon, Ruotsiin, Venäjälle, Tanskaan, Hollantiin ja Espanjaan. Kontaktit luodaan usein vankiloissa, niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Erityisen tiivistä suomalaisten rikollisten kansainvälinen yhteistyö

on erilaisissa salakuljetusrikoksissa ja parituksessa, joissa tavaroita ja ihmisiä hankitaan Suomen ulkopuolelta ja siirrellään kansainvälisten rajojen yli. Suomalaisen siirtyminen harjoittamaan rikoksia ulkomaille on tuntuvasti harvinaisempaa. Kohdemaina ovat viime vuosikymmeninä olleet lähinnä Viro ja Ruotsi.

Maanpetos-, raja- ja salakuljetusrikollisuus

Suomen rikoslakiin sisältyy suhteellisen vähän rikoksia, joiden tunnusmerkistön täyttyminen edellyttää rajat ylittävää toimintaa ja pääosa niistäkin on varsin vähämerkityksisiä. Määrällisesti merkittävimmän ryhmän muodostavat erilaiset salakuljetusrikokset sekä valtionrajarikokset. Salakuljetusrikosten, siltä osin kuin niiden kohteena ovat lailliset tavarat, merkitys on viime vuosina vähentynyt ja on edelleenkin vähentymässä Euroopan taloudellisen yhdentymisen ja maailmankaupan vapautumisen myötä. Jos kehityksen suunta maailmankaupassa kuitenkin muuttuu takaisin kohti lisääntyvää protektionismia, salakuljetusrikostenkin merkitys tulee jälleen lisääntymään. Valtionrajarikoksissa kehityssuunta on viime vuosina ollut kasvava ja on luultavaa, että rikollisuuden kasvu myös tulevaisuudessa jatkuu. Rikollisuus on suorassa yhteydessä kansainväliseen laittomaan siirtolaisuuteen ja siihen liittyvään ihmiskauppaan.

Maanpetossäännöksillä (RL 12. luku) pyritään suojaamaan valtakunnan alueellista koskemattomuutta ja turvallisuutta sekä rauhan aikana että kriisioloissa. Ne kriminalisoivat muun muassa vakoilun, Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisen, sotaan yllyttämisen ja maanpetoksellisen toiminnan. Rikoksista ei poliisitilastosta ole saatavissa tietoja, sillä tutkinnan niissä suorittaa suojelupoliisi, jonka tutkimista rikoksista ei tehdä Riki-tietokantaan kirjauksia. Suojelupoliisin tietojen mukaan ulkomainen tiedustelu on maassamme viime vuosina lisääntynyt. Pääasiassa vakoilua harjoitetaan diplomaatin peitevirkoja käyttäen. Syytteitä vakoilurikoksista nostetaan käytännössä lähinnä ulkomaisten tiedustelupalveluiden suomalaisia avustajia vastaan. Syytteeseen johtaneiden vakoilujuttujen määrä on ollut viime vuosina kaikkienensa vähäinen. Muista maanpetosrikoksista syytteitä on nostettu vieläkin harvemmin.

Rikoslain 17. luku sisältää säädökset *valtionrajarikoksesta, alueloukkauksesta ja laittoman maahantulon järjestämisestä*. Valtionrajarikokseen syyllistyy se, joka ylittää maamme rajan ilman asianmukaisia matkustusasiakirjoja tai rikkoo muita rajan ylittämistä koskevia säännöksiä. Säädöksellä on toisin sanoen kriminalisoitu laiton maahan tuleminen. Laittoman maahantulon järjes-

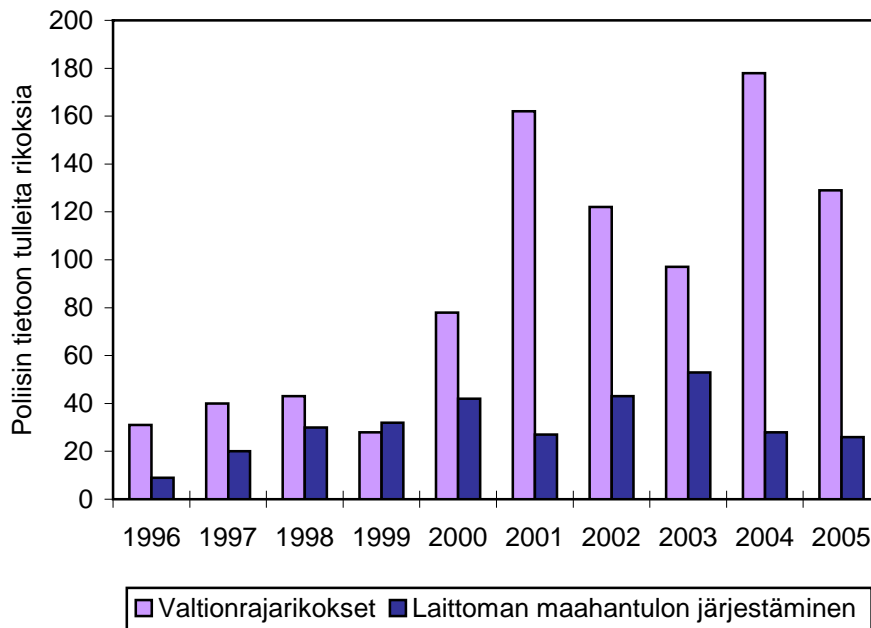
tämisenä on puolestaan kriminalisoitu ihmisten tuominen laittomasti maahan samoin kuin muukin laittomaan maahantuloon liittyvä avustus- ja järjestelytoiminta. Alueloukkaukseen syyllistyy vieraan valtion sotilashenkilö rikkoessaan aluevalvontalain säännöksiä Suomen alueelle tulosta ja alueella oleskelusta.

Poliisin tietoon tulleet laittomaan maahantuloon liittyvät rikokset 1996–2005.

	1996	1997	1998	1999	2000
Valtionrajarikos	31	40	43	28	78
Lievä valtionrajarikos*	-	-	-	-	-
Alueloukkaus	0	0	0	0	0
Laittoman maahantulon järjestäminen	9	20	30	32	42
Törkeä laittoman maahantulon järjestäminen*	-	-	-	-	-
Yhteensä	40	60	73	60	120
	2001	2002	2003	2004	2005
Valtionrajarikos	110	73	25	123	33
Lievä valtionrajarikos*	52	49	72	55	96
Alueloukkaus	0	1	0	0	0
Laittoman maahantulon järjestäminen	27	43	53	28	21
Törkeä laittoman maahantulon järjestäminen*	-	-	-	-	5
Yhteensä	189	166	150	206	155

* Lievää valtionrajarikosta koskeva säädös lisättiin rikoslakiin vuonna 2000, törkeää laittoman maahantulon järjestämistä koskeva vuonna 2004. Lähde: Tilastokeskus

Käytännössä huomattava osa ilmi tulevista rikoslain 17. luvun 7 §:n ja erityisesti 8 §:n rikoksista koskee järjestäytyntä ihmissalakuljetusta. Laittoman maahantulon järjestämistä koskevia rikoksia on viime vuosina tullut vuosittain ilmi 25–50. Rikosten määrä lisääntyi nopeasti 1990-luvulla, mutta on ollut varsin vakaa 1990-luvun lopulta lähtien.

Kuvio 94 Poliisin tietoon tulleet valtionrajarikokset ja laittoman maahantulon järjestämisrikokset (ml. törkeät) 1996–2005. Lähde: Tilastokeskus

Valtionrajarikosten vuotuinen määrä on viime vuosina ollut 100–180. Rikosten määrä kasvoi rajusti vuosituhannen vaihteessa ja on sittemmin vakiintunut uudelle aiempaan korkeammalle tasolle. Rikosmäärien kasvu ajoittui Suomen liittymiseen Schengenin sopimukseen, jolloin maattamme alettiin enenevästi käyttää myös kauttakulkuun muualle sopimusalueelle. Vuonna 2005 laittoman maahantulon järjestämisrikoksia kirjattiin 26, seitsemän prosenttia edellisvuotta vähemmän. Valtionrajarikosten määrä väheni edellisvuodesta 28 prosenttia ollen 129.

Suomeen suuntautuvan ja Suomea kauttakulkumaana käyttävän varsinaisen ihmiskaupan laajuudesta tiedot ovat lähinnä viitteellisiä. Rikollisuutta esiintyy, mutta uhrien vuotuinen määrä lienee suhteellisen pieni, korkeintaan muutamia kymmeniä. *Ihmiskaupparikoksia* (RL 25:3 ja 3a) koskevat säädökset lisättiin rikoslakiin vuonna 2004. Ihmiskaupparikokset eivät sinänsä edellytä kansainvälisten rajojen ylittämistä, vaan ihmiskaupassa on kyse toisen henkilön valtaan ottamisesta, värväämisestä, luovuttamisesta, kuljettamisesta, vastaanottamisesta tai majoittamisesta vastoin tämän vapaata tahtoa (joko pakolla tai erehdyttämällä) tarkoituksessa saattaa uhri seksuaalisen tai muun hyväksikäytön kohteeksi. Ihmiskaupan kohteena voi siten olla myös Suomessa asuva, täällä värvätty ja täällä hyväksi käytön uhriksi joutuva henkilö. Ihmiskauppari-

kosepäilyjä tuli poliisin tietoon vuonna 2005 kaksi. Useimmat ihmiskauppapäilyt (nykylain mukaisesti määriteltynä) ovat maassamme viime vuosina liittyneet venäläiseen tai virolaiseen paritusrikollisuuteen Suomessa, jonkin verran rikosepäilyjä on tullut ilmi myös Suomen kautta (lähinnä Itä- ja Etelä-Aasiasta) lentoteitse Schengenin sopimusalueelle suuntautuvassa ihmissalakuljetuksessa. Piilorikollisuuden arvioidaan olevan rikostyyppissä laajaa, sillä rikosten uhrit eivät yleensä ole halukkaita, eivät uskalla tai eivät kykene yhteistyöhön viranomaisten kanssa. Lisäksi sekä maahamme suuntautuva paritusrikollisuus että ihmissalakuljetus ovat tällä hetkellä huomattavalta osin ulkomailta johdettuja ja ulkomaisten toimijoiden käsissä, uhrien värväys tapahtuu Suomen rajojen ulkopuolella ja he viipyvät maassa yleensä vain lyhyen ajan. Rikosten selvittäminen on hankalaa ja syyllisten saattaminen vastuuseen käytännössä usein mahdotonta.

Salakuljetus on kriminalisoitu rikoslain 46. luvussa (4–6 §) ja alkoholin salakuljetus *alkoholilain* 82 §:ssä. Rikoslain 46. luvun salakuljetusrikoksissa on kyse laillisten tavaroiden maahantuonnista tai viennistä ilman asianmukaisia lupia tai rikkoen muita ulkomaankauppaa koskevia säännöksiä. Ilmi tulevien salakuljetusrikosten vuotuisen määrään vaikuttavat, paitsi rikosten tosiasiallisen määrän muutokset, viranomaisvalvonnan tehokkuuden vaihtelu ja erilaiset satunnaistekijät (esimerkiksi yksittäisten suurten rikosvyyhtien ilmitulo). Salakuljetusrikosten määrään vaikuttavat myös ulkomaankauppaa koskevat poliittiset ratkaisut. Suomen liittyminen Euroopan talousalueeseen ja Euroopan unioniin on vapauttanut tavaroiden viennin ja tuonnin maahamme pääosasta Eurooppaa. Koska kaikki maamme rajanaapurit Venäjää lukuun ottamatta ovat nyttemmin talousalueen jäseniä, salakuljetusrikokset ovat viime vuosina suurelta osin liittyneet idänkauppaan.

Poliisin tietoon tulleet salakuljetusrikokset 1996–2005 (RL 46:4–6).

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Salakuljetus	38	17	11	7	55	32	20	10	14	5
Lievä salakuljetus	3	0	2	17	2	7	0	5	2	3
Laiton tuontitavaraan ryhtyminen	110	134	181	195	170	274	320	143	153	199
Lievä laitton tuontitavaraan ryhtyminen	-	-	-	9	158	161	90	73	97	75
Yhteensä	151	151	194	228	385	474	430	231	266	282

Lähde: Tilastokeskus

Varsinaisten salakuljetusrikosten vuotuinen ilmi tullut määrä on vaihdellut kymmenen ja kuudenkymmenen välillä. Laittomaan tuontitavaraan ryhtymistä

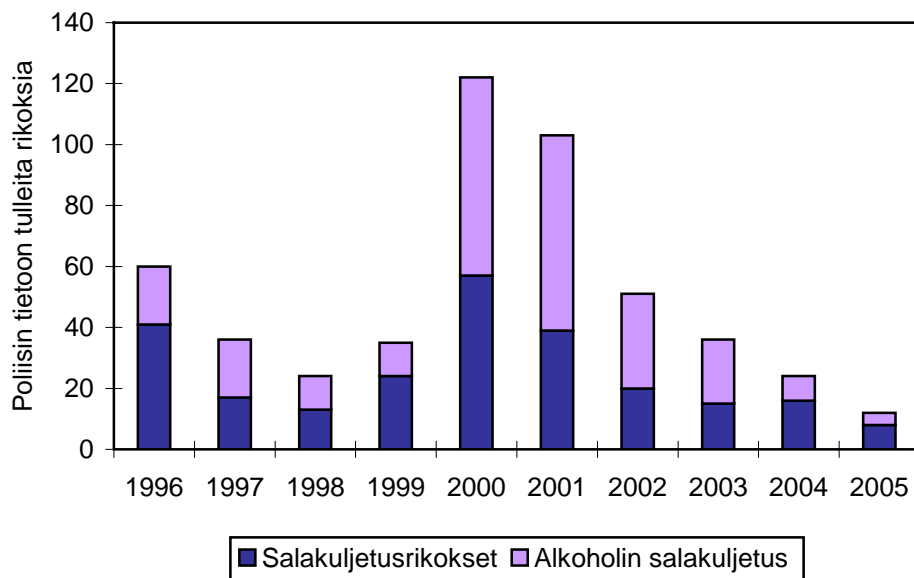
(eli käytännössä salakuljetetun tavaran välittämistä tai hankkimista) koskevia tapauksia on kirjattu vuosittain 200–400.

Poliisin tietoon tulleet alkoholin salakuljetusrikokset 1996–2005 (Alkoholilaki 82 §).

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Alkoholin salakuljetus	13	13	8	10	17	28	10	8	5	3
Ammattimainen	4	4	1	0	2	1	0	2	0	1
Lieventävien asianhaaran vallitessa tehty	2	2	2	1	46	35	21	11	3	0
Yhteensä	19	19	11	11	65	64	31	21	8	4

Lähde: Tilastokeskus

Alkoholin salakuljetukseen liittyvien rikosten vuotuinen määrä on vaihdellut viime vuosina kymmenen ja kuudenkymmenenviiden välillä. Piikki rikosten määrässä vuosina 2000–2001 johtui Venäjältä Suomeen suuntautuvasta salakuljetuksesta ja pääosa rikoksista epäillyistä oli Venäjän kansalaisia. Vuonna 2005 rikoksia kirjattiin vain neljä, puolet vähemmän kuin edellisvuonna. Alkoholin hinnan lasku kotimaassa ja alkoholijuomien matkustajatuonnin vapautuminen Virosta ja muista Euroopan unionin jäsenmaista vuonna 2004 on tehnyt alkoholin salakuljetuksesta käytännössä kannattamatonta.

Kuvio 95 Salakuljetusrikosten määrä 1996–2005. Lähde: Tilastokeskus

Kaiken kaikkiaan salakuljetusrikosten määrä kymmenvuotisjaksolla oli korkeimmillaan vuosituhannen vaihteessa ja on sittemmin laskenut nopeasti.

Luvattoman ulkomaisen työvoiman käyttöön (RL 47:6a) syyllistyy työnantaja ja tämän edustaja, joka ottaa palvelukseensa tai pitää palveluksessaan ulkomaalaista, jolla ei ole asianmukaisia työ- ja oleskelulupia. Rikokseen syyllistyy niinkään urakoitsija tai aliurakoitsija, joka ei ole asianmukaisesti varmistanut, että urakointi- tai aliurakointityötä suorittavan ulkomaalaisen yrityksen työntekijöillä on vaadittavat luvat.

Poliisin tietoon tulleet luvattoman ulkomaisen työvoiman käyttörikokset 1996–2005.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Luvattoman ulkomaisen työvoiman käyttö	43	52	48	47	135	113	101	88	57	11

Lähde: Tilastokeskus

Rikoksia on tullut ilmi viime vuosina vuosittain 40–135. Määrä oli korkeimmillaan vuosituhannen vaihteessa, mutta on laskenut selvästi vuodesta 2002 alkaen. Syynä on ollut Virosta ja muista uusista Euroopan unionin jäsenmaista tulevien työntekijöiden lupakäytäntöjen helpottuminen. Vuonna 2005 rikoksia kirjattiin enää yksitoista, yli 80 prosenttia edellisvuotta vähemmän.

Muidenkin kuin yllä käsiteltyjen rikosten tunnusmerkistöihin sisältyy myös rajat ylittävää toimintaa (esim. törkeä huumausainerikos), rajat ylittävän rikollisuuden erottelu puhtaasti kotimaisesti ei niiden kohdalla kuitenkaan ole nykyisen tilastointijärjestelmän puitteissa mahdollista. Rajat ylittävän rikollisuuden kokonaisvolyymien selvittämisen ja seuraamisen parantamiseksi tilastointijärjestelmiä tulisi kehittää siten, että rikoksista epäiltyjen asuinmaa samoin kuin heidän mahdolliset yhteytensä järjestäytyneeseen rikollisuuteen olisivat nykyistä helpommin selvitettävissä. Poliisin omista tietokannoissa tietoja ilmeisesti jo nykyisin onkin kattavammin saatavissa. Tämän yhteenvedon laadinnassa ne eivät kuitenkaan ole olleet käytettävissä.

3.4 Ulkomaalaisten kokemukset rikoksen uhriksi joutumisesta Suomessa

Ulkomaalaisten joutumisesta väkivallan, omaisuusrikosten tai syrjinnän uhriksi Suomessa ei ole tilastotietoja. Vuonna 2002 toteutetussa maahanmuuttajien elinolosuhteiden tutkimuksessa oli kysymyksiä väkivallan uhriksi joutumisesta.³ Myös

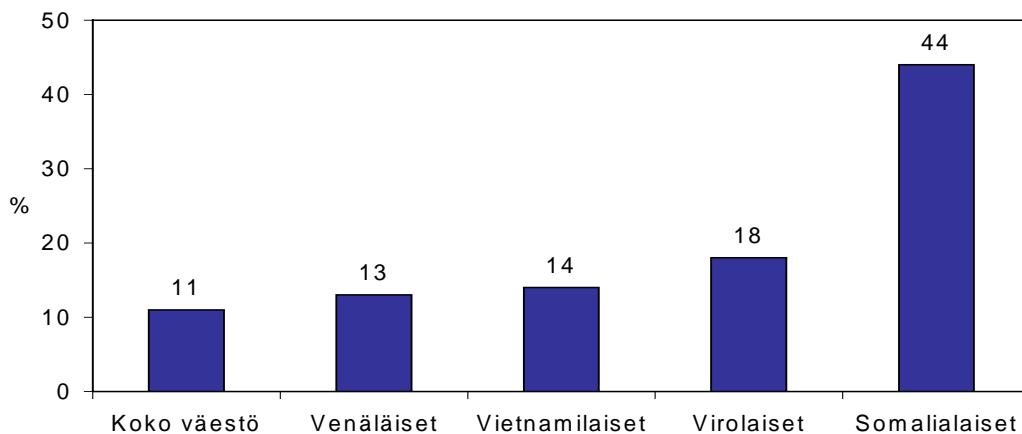
³ Väkivallan osalta kyse oli Tilastokeskuksen ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen yhteishankkeesta (Pohjanpää ym. 2003; Honkatukia 2005).

rasistisen väkivallan esiintymistä on viime vuosina pyritty tutkimuksiin selvittämään.

Suomessa asuvat ulkomaalaiset joutuvat luultavasti esimerkiksi varkauksien kohteeksi osin yhtä sattumanvaraisesti kuin suomalaisetkin. Ulkomaalaisiin turisteihin kohdistuneita ryöstöjä tai varkauksia ei ole Suomessa koettu minään erityisenä ongelmana. Ulkomaalaisiin kohdistuvan väkivallan taustalla on sen sijaan usein rasistisia piirteitä varsinkin, jos ulkomaalainen poikkeaa etnisesti paljon suomalaisista ja suomalaisesta kulttuurista. Etniseen erilaisuuteen kytkeytyvää väkivaltaa on esiintynyt Suomessa myös ulkomaalaisten kesken (esim. eräiden pakolaisryhmien heimoerimielisyydet). Kaikki ulkomaalaisten kokema väkivalta (esimerkiksi perheväkivalta) ei sisällä rasistisia motiiveja.

Maahanmuuttajien kokema väkivalta

Maahanmuuttajien elinolotutkimus osoitti, että neljästä mukana olleesta maahanmuuttajaryhmästä somalialaiset olivat kokeneet eniten väkivaltaa tai sen uhkaa. Myös virolaiset, vietnamilaiset ja venäläiset kokevat useammin väkivaltaa tai sen uhkaa kuin kantaväestö. Väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneiden osuudet on esitetty kunkin ryhmän osalta kuviossa 96. Maahanmuuttajaryhmien osalta tiedot on kerätty 2002, koko väestöä kuvaava tieto on vuodelta 2003.

Kuvio 96 Väkivaltaa tai sen uhkaa kuluneen vuoden aikana kokeneita, %
Lähde: OPTL ja Tilastokeskus

Somalialaisilla on ulkomaalaisryhmistä myös eniten uhrikokemuksia vuodessa (3,7 kokemusta). Laskettuna väkivaltaa ylipäänsä kokeneista somaleilla ja venäläisillä on lähes yhtä paljon väkivaltakokemuksia (keskimäärin 8–9 kokemusta vuodessa).

Venäläisillä väkivaltatilanteisiin joutuminen keskittyi nuoriin 20–34-vuotiaisiin, kun taas muilla ulkomaalaisryhmillä kokemukset jakautuivat tasaisemmin eri ikäryhmien kesken. Somalialaisiin kohdistuneet väkivaltatapaukset tapahtuivat lähes aina muualla kuin yksityisasunnossa. Somalialaiset eivät myöskään yleensä tunteneet väkivallan tekijää entuudestaan ja arvelivat väkivallan johtuneen heidän maahanmuuttajataustastaan. Venäläisistä ja virolaisista taas joka viides kertoi viimeisen väkivaltatapauksen sattuneen yksityisasunnossa ja lisäksi 25–30 % kertoi tunteneensa tekijän hyvin. Venäläisistä (33 %) ja virolaisista (42 %) paljon harvempi kuin somalialaisista (91 %) uskoi väkivallan johtuneen maahanmuuttajataustasta.

Poliisin tietoon tuli kaikkiaan 30 prosenttia väkivallasta. Virolaisten kohdalla poliisin tietoon tullut osuus oli 18 prosenttia ja somalialaisten kohdalla 28 prosenttia.

Venäläisten ja virolaisten kohtaama väkivalta muistuttaa rakenteeltaan paljon suomalaisten kokemaa väkivaltaa, jossa merkittävä osa väkivallasta tapahtuu lähiyhteisössä ja todennäköisesti myös perhepiirissä. Somalialaiset eivät sen sijaan ainakaan tässä tutkimuksessa raportoineet muusta kuin tuntemattomien heihin kohdistamasta väkivallasta.

Rasistinen rikollisuus

Rasistista rikollisuutta käsittelevien selvitysten (Poliisin tietoon tullut ... 2000, 2001, 2002, 2003 ja 2004) mukaan poliisin tietoon tulleiden rasististen rikosten määrä on kehittynyt seuraavasti:

Poliisin tietoon tullut rasistiseksi luokiteltu rikollisuus 2000–2004.*

	2000	2001	2002	2003	2004
Rasistiseksi luokiteltu ilmoitus	402	346	293	387	400
<i>Muutos ed. vuodesta (%)</i>	+9 %	–14 %	–15 %	+32%	+3%
Rasistinen rikos	495	448	364	522	558
<i>Muutos ed. vuodesta (%)</i>	..	–9 %	–19 %	+43%	+6%

*Aineiston poiminta- ja luokitteluperusteiden muutosten vuoksi tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään.

Aineiston rasistisina pidetyissä rikosilmoituksissa oli yhteensä 558 rasistista rikosta vuonna 2004. Rikosilmoituksissa rasistisia tai muukalaisvihamielisiä piirteitä sisältäneistä rikoksista olivat yleisimpiä eriasteiset pahoinpitelyt (35 % vuonna 2004 ja 36 % vuonna 2003). Syrjintätapauksia oli 17 % vuonna 2004 ja 8 % vuonna 2003, eri asteisia vahingontekoja oli 5 % vuonna 2004 ja 15 % vuonna 2003, laittomia uhkauksia 11 % sekä vuonna 2003 että vuonna 2004. Kunnianloukkauksia oli 17 % vuonna 2004 ja 12 % vuonna 2003 ja kotirauhan häiritsemisiä 5 % vuonna 2004 ja 3 % vuonna 2003.

Sekä kansalaisuuden että syntymämaan mukaisesti tarkasteltuna somalialaiset joutuivat vuosittain muita ulkomaalaisryhmiä useammin rasistisen rikoksen uhriksi. Rasistisen rikoksen kohteeksi joutuvat usein myös romanit ja muut etniseltä taustaltaan suomalaisista poikkeavat. Rasistisiin rikoksiin syylliseksi epäillyistä 97 % oli suomalaisia vuonna 2004.

Maahanmuuttajien kokemaa rasismia ja syrjintää käsitelleen valtakunnallisen kyselytutkimuksen (Jasinskaja-Lahti ym. 2002; Maahanmuuttajien kokemuksia...2002) mukaan maahanmuuttajista lähes kolmannes (31 %) kertoi joutuneensa ulkomaalaistaustansa vuoksi rikoksen (solvaus, uhkaus, pahoinpitely, vahingonteko- tai muun rikoksen) kohteeksi ainakin kerran viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana. Kyselyyn osallistuneista somaleista 76 % ja venäläisistäkin 56 %, mutta vietnamilaisista vain 10 % vastasi joutuneensa ainakin kerran rasistisen rikoksen uhriksi viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana. Lähes kolmannes (31 %) niistä, jotka olivat joutuneet kertomansa mukaan rasistisen rikoksen uhriksi, oli joutunut useamman kuin yhden rikoksen uhriksi. Tyypillisin yhdistelmä oli solvaukset ja uhkaukset. Yleisimmin koettu rasistinen rikos oli solvaus (49 % kerrotuista rasistisista rikoksista), sitten uhkailut (19 %), vahingonteot (15 %) ja pahoinpitelyt (10 %). Joka kymmenes (10 %) rasistisen rikoksen uhriksi joutunut ilmoitti joka kerta rikoksen poliisille. Tämän lisäksi noin viidennes (19 %) teki joskus ilmoituksen poliisille, mutta enemmistö (71 %) ei tehnyt koskaan tällaista ilmoitusta.

Yhteenveto

- Ulkomaan kansalaisten osuus poliisin tietoon tulleista rikoksista oli 5,5 % vuonna 2005 (noin 35 400 henkilöä).
- Ulkomaalaisepäillyistä runsaalla puolella (noin 19 300 henkilöä; 3,0 % epäillyistä) oli kotipaikka Suomessa.
- Tämän lisäksi 2,7 % epäillyistä oli muita kuin syntyperäisiä Suomen kansalaisia.
- Suomessa asuvat ulkomaalaiset ovat olleet vuosittain 1,3–1,5 kertaa useammin epäiltyinä rikoksista kuin suomalaiset.
- Väestöosuuteensa suhteutettuna ulkomaalaisten rikollisuus on lisääntynyt 16 % vuodesta 1996.
- Lähes puolet epäillyistä oli Venäjän, Viron ja Ruotsin kansalaisia vuonna 2005. Näistä lähes puolet oli venäläisiä. Näiden maiden kansalaiset eivät kuitenkaan syyllisty rikoksiin merkittävästi useammin kuin suomalaiset, kun rikosluvut suhteutetaan kunkin väestöryhmän kokoon.
- Ulkomaalaisten rikoksista lähes puolet oli liikenne rikoksia kuten suomalaisillakin.
- Suhteellisesti useammin ulkomaalaiset ovat olleet vuosittain epäiltyinä raiskauksista, muista seksuaalirikoksista ja ryöstöistä.
- Ulkomaalaisvankien määrä on kaksi–kolminkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana.
- Ulkomaalaisvangeista noin neljännes on virolaisia ja noin viidennes venäläisiä. Yli puolet ulkomaalaisvangeista kärsii huumausainerikoksesta langetettua rangaistusta vankilassa.
- Ulkomaalaiset joutuvat väkivaltarikosten uhriksi useammin kuin suomalaiset.
- Suurista ulkomaalaisryhmistä erityisesti somalialaiset ovat joutuneet usein rasistisen väkivallan kohteeksi. Venäläisten ja virolaisten kohtaama väkivalta muistuttaa rakenteeltaan enemmän suomalaisten keskinäistä väkivaltaa.